

УДК 378.015.31:172.15

USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND FEATURES OF THE CONCERT MASTER'S WORK IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Vrubel G.F. / Врубель Г.Ф.

концертмейстер кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

Анотація. У тезах окреслено основні напрямки роботи концертмейстера та проаналізовано особливості використання інноваційних технологій в умовах дистанційного навчання. Наголошується увага на програмному забезпеченні, яке може використовуватися задля колективних та індивідуальних занять: Zoom, Skype, GoogleMeet, Microsoft Teams.

Ключові слова. концертмейстер, інноваційні технології, інформаційні технології, програмне забезпечення, дистанційне навчання.

Перед сучасним людством постали тяжкі випробування в зв'язку з пандемією Covid-19, що ініціювало процес трансформації всіх сфер людської життєдіяльності. Усі напрями професійної діяльності зазнали чималих змін. Процес зміни діяльності багатьох учасників освітнього процесу розпочався після впровадження форм дистанційного навчання у закладах вищої освіти України. Як виявилось, викладання теоретичних дисциплін в онлайн форматі трансформувати простіше, натомість практичні навички важче формувати дистанційно. Культурні реалії сьогодення вимагають переглянути діяльність концертмейстера, який працює з виконавцями (хоровий колектив, диригент) в умовах дистанційного навчання. Отже, необхідно виділити перспективні напрямки роботи концертмейстера та окреслити можливі шляхи їх впровадження в освітній процес.

Доволі оперативно відреагували на впровадження дистанційних інноваційних форм роботи у сфері музичної освіти А. Бондаренко, А. Краснова, М. Ярославцева, В.Сологуб, Л. Васильєва, які створили цілу низку праць за останній рік. А. Бондаренко розкрив проблемні аспекти, які виникають у діяльності музикантів. В статті А. Краснової та М. Ярославцевої окреслені методи і форми підготовки здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької діяльності в умовах дистанційного навчання. Л. Васильєва розкриває досвід формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до використання технологій дистанційного навчання [1]. Широке коле питань, які пов'язані з роботою концертмейстера, висвітлено у працях В. Зоріна та І. Кравченко [2, 3].

Існує чимало методичних розробок, які розкривають специфіку роботи концертмейстера, однак достатнього ґрунтовного аналізу здійснення професійної діяльності в умовах дистанційної освіти немає.

Мета тез полягає у розкритті специфіки роботи концертмейстерів в умовах дистанційного навчання. Необхідно виокремити основні форми взаємодії концертмейстера з хоровим колективом та диригентом, а також представити можливості здійснювати їх в онлайн-форматі без погіршення рівня продуктивного навчання.

Технічний стрибок у розвитку медійного інформаційного простору, розвиток та поява в мережі інтернет різного програмного забезпечення не надто вплинуло на зміну характеру викладання в закладах мистецької освіти. Еволюційний розвиток концертмейстерської діяльності демонструє необхідність постійно реагувати на зміни в суспільно-культурній практиці та виступати рушієм змін. Концертмейстер зобов'язаний не лише виконувати власні функції, але й демонструвати нові підходи для досягнення спільної ансамблевої гри з різними виконавцями. Необхідність збереження учасників освітнього процесу від високого рівня захворюваності у час пандемії привела до впровадження дистанційної форми освіти. Завдяки розвитку технологій заміна звичних форм роботи на дистанційні потребує значних зусиль як з боку здобувачів вищої освіти, так і концертмейстерів та викладачів.

Дослідники визначають, що «дистанційне навчання – це сукупність технологій, які забезпечують надання здобувачам освіти основного обсягу наукового матеріалу, інтерактивну взаємодію між здобувачами освіти й викладачем (концертмейстером) у процесі навчання, надання здобувачам освіти можливості самостійно працювати з навчальним матеріалом» [4, с. 167]. Завдяки використанню таких програм як Zoom, Skype, GoogleMeet надається можливість створювати якісний відеозв'язок, що має навіть більшу результативність при опануванні дисциплін теоретичного циклу. В більшості програмних додатків є можливість демонстрації екрану, дану функцію використовують задля показу відео, таблиць, схем, графіків, нотного матеріалу, презентацій. За умови офлайн, навчання відтворення таких візуальних матеріалів не є настільки простим. Проте, коли мова йде про практичні заняття, то опанування практичними навичками є більш складним процесом, особливо це стосується колективних форм роботи.

Застосування інформаційних технологій у навчанні суттєво доповнює традиційні погляди на методику викладання, структуру й організацію навчальної діяльності, робить навчання предметів більш цікавим, змістовним, наочним. Воно дає змогу підготувати здобувачів музичних спеціальностей із певними якостями та практичними вміннями, здатних не лише вміло користуватися накопиченим досвідом своєї професії, але й активно збагачувати його новими цінностями, сприяючи розвитку ціннісних компетентностей, надає безмежні можливості для реалізації творчих задумів як викладача, так і здобувача освіти, змінюючи роль останнього з пасивного слухача на активно-творчого самостійного учасника процесу.

Зазначимо, що в публікації останніх років вже піднімалось питання необхідності застосування новітніх інформаційних технологій у роботі концертмейстера, тому розглянемо деякі дистанційні форми, які можемо використовувати в роботі з хоровими колективами та диригентами.

Кравченко І. зазначав, що «сучасний концертмейстер активно впроваджує в навчально-виховний процес інформаційно-комп'ютерні технології, використовує методику роботи з інтернет-технологіями..., а також методику використання навчальних відеопрограм». Однак, дане твердження стосується лише частини концертмейстерів, у той час як більшість дотримувались традиційних форм роботи. Як бачимо, сучасний освітній процес має бути побудований на поєднанні двох провідних принципів: високому виконавському професіоналізмі концертмейстера, його вміннях та можливостях замінити роботу з виконавцями дистанційними формами співпраці.

Відзначимо універсальний характер діяльності концертмейстера, який поєднує виконавську та викладацьку справу. В.Зорін вдало окреслює виконавський бік концертмейстера, говорячи про те, що концертмейстер має представляти себе як технічно досконалого артиста, який здатний відповідати високим вимогам, які висуваються перед будь-яким музикантом-солістом: знанні класичного репертуару, дотриманні всіх вказівок з урахуванням технічних і художніх особливостей творів.

Розпочинати роботу з хоровим колективом необхідно з вокальних вправ, спрямованих на активізацію голосового апарату. Зазвичай вправи виконуються колективно всіма учасниками хорового складу, проте дистанційне навчання дозволяє кожному виконавцю робити це в зручній для нього індивідуальній формі. Спочатку концертмейстер створює аудіозапис вокальної вправи, в якій буде виконано інструментальний супровід (це може бути вокалізація різних гогосних вгору та вниз на одному звуці зі зміною гармонічної основи, насамперед «а», «е», «і», «о», «у»). Потрібно виконувати вправи, залучаючи різні прийоми – *legato*, *staccato*. Можливе застосування й інших вправ, які будуть розвивати вокальну техніку.

Ця інструментальна заготовка відсилається здобувачам, які виконують вправи, співаючи їх під супровід аудіотреку. На початку запису необхідно визначити сутність вправи або додати зразок її відтворення. Доречно буде організувати форму зворотнього зв'язку задля контролю, коли здобувачі вищої освіти будуть записувати власне тренування, демонструючи викладачу та концертмейстеру результат самостійної роботи. Після цього викладач аналізує вправи та вказує на проблемні моменти.

Наступна форма роботи концертмейстера полягає в створенні професійного аудіозапису інструментального супроводу тих творів, що становлять основу репертуару колективу. Застосовуючи повноцінне художнє виконання, хористи зможуть вивчати свої партії, виконуючи їх самотужки. Можливе створення різних версій одного твору, де будуть виділятися окремі партії.

У процесі виконання музичного твору можливі варіанти темпових відхилень, тому, щоб полегшити процес самостійної роботи здобувачів, доречно записати один і той самий твір у різних темпах – у повільнішому для розучування та оригінальному – для концертного виконання. Після того, як буде опановано музичний матеріал самостійно, можна перейти до етапу онлайн-роботи з усіма учасниками хорового колективу. Необхідно відзначити

недосконалість інтернет-зв'язку, можливі затримки у відтворенні аудіо- та відеосигналу, що унеможлиблює виконання у режимі онлайн хорових партій (ще й у супроводі фортепіано).

Під час роботи над хоровим твором в умовах дистанційного навчання ми стикаємося з проблемою незначної затримки звуку, навіть за умов наявності гарного сигналу інтернет-мережі. У разі ансамблевого співу та колективного виконання виникає часове розходження між учасниками. Виходячи з результатів дослідження, стає зрозумілим, що досягти якісного виконання при ансамблевому співі або грі онлайн неможливо. Лише при виконанні у повільному темпі без чіткої атаки чи вокалізації із застосуванням *legato* зменшується вплив часового розходження. Окрім цього, виникає ще одна проблема – це спотворення звуку, що відбувається через проходження звуку крізь мікрофон ноутбука або смартфона. Не варто забувати, що при роботі у Skype передавання звуку припиняється, якщо сигнал надходить від співрозмовника. «Співрозмовник не почує нас, поки не закінчить свою фразу. Це змушує бути уважнішим слухачем, але позбавляє нас можливості співати одночасно» [5].

Доречним буде виконання окремих фрагментів по черзі, показавши рівень опанування матеріалом. Задля проведення колективних репетицій необхідно використовувати програмні додатки, які мають функцію відеозв'язку, зокрема Zoom та GoogleMeet, де немає обмеження кількості учасників. Завдяки використанню функції демонстрації екрану можна переглянути партитуру твору, яка буде представлена у форматі фото чи PDF файлу або набрана за допомогою комп'ютерних програм (Sibelius, Finale). Використання останніх може надати можливість не лише прослуховувати твір, а й змінювати темп відтворення, його звуковисотність, що допоможе початківцям-виконавцям.

Отже, альтернативними формами співпраці концертмейстера і студента є створення аудіозаписів із вправами, які використовуватимуться під час самостійної підготовки до занять, аудіоверсій репертуару – інструментального супроводу, окремих частин і партій. Освітній процес в сфері музичного виконавства потребує постійного моніторингу нових результативних можливостей в умовах дистанційного навчання.

Література:

1. Васильєва Л. Досвід формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до використання технології дистанційного навчання. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2017. № 7. С. 48–58.
2. Зорін В. В. Методичні аспекти роботи піаніста-концертмейстера у хореографічному класі. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. Вип. 65. С. 42–45.
3. Кравченко І. А. Специфіка роботи концертмейстера хореографічних дисциплін. Мистецька освіта в Україні: Проблеми теорії і практики : тези за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конф.-семінару. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. С. 120–122.
4. Краснова А. В., Ярославцева М. І., Пехарева С. В., Методи й форми

підготовки здобувачів освіти до науково-дослідницької діяльності в умовах дистанційного навчання. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 28. С. 165–169. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/28.30>.

5. Некоторые проблемы дистанционного онлайн-преподавания музыкальных дисциплин. URL: <http://herbalogya.ru/music/vocal/dist-obr.php> (дата звернення: 24.11.2020).

Annotation. *The abstracts outline the main directions of the accompanist's work and analyze the features of the use of innovative technologies in distance learning. Emphasis is placed on software that can be used for group and individual lessons: Zoom, Skype, GoogleMeet, Microsoft Teams.*

Key words. *accompanist, innovative technologies, information technologies, software, remote task.*